

Nr 94.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av tekniska elementarskolan i Norrköping till ett tekniskt gymnasium och en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst; given Stockholms slott den 11 februari 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

B. J:son Bergqvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1921.

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Bergqvist anförde härefter:

Vid anmälan den 7 januari 1921 av anslagsbehoven under riksstatens för år 1922 åttonde huvudtitel hemställde jag, det tacktes

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 83 häft. (Nr 94.) 1

Omorganisa-
tion av tek-
niska elemen-

tarskolan i
Norrköping
till ett tek-
niskt gymna-
sium och en
teknisk fack-
skola för väg-
och vatten-
byggnads-
konst.

Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att i avbidan på proposition angående omorganisation av tekniska elementarskolan i Norrköping till ett tekniskt gymnasium och en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst beräkna för ändamålet *dels* ett belopp av 56,800 kronor att ingå i det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, *dels ock* till laboratorietrustning och annan undervisningsmaterieell på extra stat för år 1922 ett belopp av 30,000 kronor.

Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen. Sedan ärendet numera undergått vederbörlig prövning, anhåller jag att ånyo få anmäla detsamma.

Historik.

1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningens ordnande föreslog i sitt år 1912 avgivna betänkande, att tekniska elementarskolan i Norrköping skulle omorganiseras till en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadsindustri.

Kommitténs förslag möttes på sin tid från åtskilliga håll av tvivel, huruvida en dylik skola kunde från början påräkna tillräcklig uppsättning av elever. Tekniska högskolans lärarkollegium och delegerade för Sveriges samarbetande tekniska föreningar föreslogo med hänsyn härtill, att fackskolan för väg- och vattenbyggnadsindustri i Norrköping skulle kombineras med en husbyggnadsfackskola.

Stadsfullmäktige i Norrköping ställde sig på denna tid helt avvisande till tanken på inrättandet av en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst därstädes.

I stället hävdades från ortshåll med styrka den meningen, att Norrköping vore den lämpligaste förläggningsplatsen för den av kommittén jämväl ifrågasatta textilfackskolan.

Inom ecklesiastikdepartementet år 1916 tillkallade sakkunniga för fortsatt utredning av frågorna om den lägre tekniska undervisningen m. m. (de s. k. departementssakkunniga) biträdde emellertid kommitténs ifrågavarande förslag. De utlätto sig härom sålunda:

Om väg- och vattenbyggnadsfackskolan torde i högre grad än om övriga fackskolor gälla vad kommittén yttrar, att de skola utgöra centralskolor för landet i dess helhet. I och för sig kan det väl synas rätt omotiverat att förlägga denna skola just till Norrköping, men eftersom där finnes en teknisk elementarskola och undervisningen inom dennas byggnadstekniska linje sedan åtskilliga år inriktats på väg- och vattenbyggnad samt någon annan fackskola såsom ersätt-

ning för ifrågasättande tekniska elementarskola icke för närvarande torde kunna där ifrågasättas, få vi även härvidlag biträda kommitténs förslag.

Nu berörda omorganisationsfråga har av skolöverstyrelsen i dess skrivelse den 31 augusti 1920 angående anslagsbehov beträffande yrkesundervisningen för budgetåret 1922 gjorts till föremål för särskild framställning, gående ut på att den av kommittén föreslagna väg- och vattenbyggnadsfackskolan skulle komma till stånd men kombinerad med ett tekniskt gymnasium, av vilka två läroanstalter således den tekniska elementarskolan skulle ersättas.

För tanken att omorganisationen borde omfatta jämväl inrättandet av ett tekniskt gymnasium i Norrköping har först tekniska elementarskolans styrelse gjort sig till tolk. I en till skolöverstyrelsen ingiven, den 29 mars 1919 dagtecknad skrivelse anför den här om, bland annat, följande:

Ombildning till tekniskt gymnasium.

Styrelsen för tekniska elementarskolan i Norrköping.

Norrköpings stad har ända sedan år 1857 haft förmånen av att hava en teknisk elementarskola förlagd till staden. Antalet utexaminerade elever under åren 1857—1912 har under denna tid uppgått till 1,200 och under åren 1912—1918 hava utexaminerats 96 elever, vilket i medeltal under dessa 61 år utgör ej mindre än 21 om året. Av dessa hava de flesta på ett synnerligen framstående sätt bidragit till Sveriges industriella utveckling. Med hänsyn härtill synes det styrelsen som om förslaget att till Norrköping blott förlägga en väg- och vattenbyggnadsfackskola i stället för den nuvarande skolan vore för litet för såväl Norrköpings stad som närliggande landskap, varför styrelsen föreslår, att till Norrköping måtte förläggas ej blott en fackskola för väg- och vattenbyggnadsindustri utan även ett tekniskt gymnasium. Att flera tekniska gymnasier än de i Örebro och Malmö med det snaraste måste inrättas för mellersta och södra Sverige synes därav, att såväl Örebro som Malmö redan från början få flera elever, än de kunna mottaga. Styrelsen vill framhålla, att antalet tekniska gymnasier bör sättas så, att de ej bliva centralskolor för ett större område med åtföljande parallellavdelningar och differentiering av undervisningen, utan deras antal bör ökas och de böra förläggas till sådana orter, där man har all anledning förmoda, att ett dit förlagt gymnasium får fullt upp med elever. Ett tekniskt gymnasium, förlagt till Norrköping, torde med säkerhet redan från början kunna påräkna full uppsättning. Av statistik över tekniska elementarskolans i Norrköping elever och deras hemorter under läsåren 1907—1908 till 1917—1918 synes, att cirka 61 procent varit från Norrköping och Östergötland i övrigt samt att procenttalet stiger till 82, om man medräknar dem, som varit hemmahörande i Småland och Södermanland. Enbart Norrköpings stad har lämnat cirka 40 procent. Detta styrker styrelsens mening att ett gymnasium förlagt till Norrköping redan från början bör få fullt antal elever. Det synes vara ganska hårt handlat att tvinga de i Norrköping bosatta ungdomar, som hittills fått sin tekniska utbildning därstädes, att söka sig till Örebro eller Malmö, det vill säga långt bort från sin hemort med ty åtföl-

jande ökade studiekostnader. En utvidgning av ettdera gymnasiet i Örebro eller Malmö kommer att för statsverket medföra nära nog lika stora kostnader, som inrättandet av ett nytt gymnasium i Norrköping.

Stadsfull-
mäktige i
Norrköping.

Stadsfullmäktige i Norrköping hava i den 19 juni 1919 avgivet yttrande på det kraftigaste betonat nödvändigheten av ett tekniskt gymnasium i Norrköping ej blott för staden såsom en stor industristad utan även för landsbygden såväl inom Östergötland som inom Södermanland och Småland, så att ynglingar från dessa landskap, vilka önska skaffa sig teknisk allmänbildning, framdeles såsom hit-tills kunna vända sig till Norrköping.

Till denna stadsfullmäktiges mening ansluter sig jämväl i ett den 17 juli 1919 dagtecknat yttrande magistraten i Norrköping.

Läns-
styrelsen.

Länsstyrelsen i Linköping anser enligt utlåtande, avgivet den 8 augusti 1919, förläggandet av ett tekniskt gymnasium i Norrköping »högeligen önskvärt».

I samma riktning uttala sig Norrköpings fabriksförening och polytekniska föreningen i Norrköping, vilka jämväl haft tillfälle att yttra sig i ämnet.

Skolöver-
styrelsen.

Även skolöverstyrelsen lämnar sitt förord åt förslaget om inrättande av ett tekniskt gymnasium i Norrköping. Den uttalar sig i frågan på följande sätt:

Att de tekniska elementarskolorna böra omorganiseras, har redan den tekniska kommittén klart framhållit. Visserligen har senare yppats starka betänkligheter mot att, såsom den tekniska kommittén föreslagit, förvandla samtliga de tekniska elementarskolorna till enbart tekniska fackskolor, och det har påyrkats, att åtminstone några av de tekniska elementarskolorna skulle bibehållas såsom treåriga tekniska läroanstalter om ock i något modifierad form. Att sålunda en viss omorganisation dock vore önskvärd, har kraftigt betonats även av dem, som motsatt sig de tekniska skolornas omorganisation till tekniska fackskolor. Med hänsyn härtill hava departementssakkunniga föreslagit vad de kallat tekniska gymnasier, vilkas uppgift skulle vara att tillgodose ett från olika håll påvisat behov av mindre starkt specialiserad allmän teknisk bildning. De tekniska gymnasierna skilja sig från de tekniska elementarskolorna huvudsakligen däri, att uppdelningen på olika linjer borttagits och inträdesfordringarna i viss mån förändrats. Särskilt är att märka, att verkstadsarbetet i skolan blivit ersatt med fordran på viss praktik före inträdet, varigenom det blivit möjligt att anslå mera tid åt vissa andra ämnen, som icke fått tillräckligt utrymme i den tekniska elementarskolan. Genom riksdagens beslut år 1918 angående omorganisation av tekniska elementarskolorna i Örebro och Malmö till tekniska gymnasier, den senare kombinerad med vissa tekniska fackskolor, samt år 1920 angående omorganisation av tekniska elemen-

tarskolan i Härnösand till tekniskt gymnasium och teknisk fackskola för träindustri har tanken på tekniska gymnasier vunnit statsmakternas erkännande, och överstyrelsen anser, att de skäl, som talat för nämnda beslut, äro i hög grad gällande även beträffande de återstående tekniska elementarskolorna, alltså även den i Norrköping. Såsom skolstyrelsen framhåller, torde det nämligen få anses uppembart, att landets behov av tekniska arbetskrafter med just den utbildning, de tekniska gymnasierna avse att meddela, icke kan tillgodoses av de tre tekniska gymnasier, som hittills beslutats. Därför talar icke allenast den omständigheten, att såväl de tekniska gymnasierna som de tekniska elementarskolorna under de senare åren haft ett växande överskott av inträdessökande, utan även att efterfrågan på dem, som avgått från dessa skolor, enligt samstämmiga uttalanden från skolornas rektorer varit väsentligt större än tillgången. Därtill kommer, att utvecklingen efter all sannolikhet kommer att öka ifrågavarande behov, samt att tekniska kunskaper bli va allt mer behöfliga även i andra verksamhetsgrenar än de rent tekniska. Överstyrelsen tvekar sålunda icke att instämma i kravet på att tekniska elementarskolan i Norrköping omorganiseras till tekniskt gymnasium, så mycket mindre som en dylik omorganisation icke i och för sig skulle på något sätt öka statsverkets kostnader för ifrågavarande läroanstalt utöver vad en tidsenlig utveckling av undervisningen i den tekniska elementarskolan skulle kräva, snarare tvärtom, eftersom uppdelningen i olika linjer skulle bortfalla, varigenom det totala antalet undervisningstimmar och därmed även behovet av lärarkrafter komme att något minskas.

Om sålunda full enstämmighet råder beträffande önskvärdheten av att även Norrköping blir säte för ett tekniskt gymnasium, är detta icke alldeles förhållandet med avseende å förslaget att låta den tilltänkta fackskolan inriktas på väg- och vattenbyggnadskonst. Här är det den jämväl tidigare framkastade tanken på en textilfackskolas förläggande till Norrköping, som söndrat meningarna.

Teknisk fackskola.

Tekniska elementarskolans styrelse påyrkar för sin del, att skolan måtte få karaktären av en väg- och vattenbyggnadsfackskola. Härom yttrar styrelsen i sin förenämnda skrivelse den 29 mars 1919 följande:

Tekniska elementarskolans styrelse.

Vad fackskolan för väg- och vattenbyggnadsindustri beträffar, som skall bli va en hela riket omfattande centralskola inom facket, vill styrelsen ytterligare förorda dess förläggande till Norrköping, så att staden något så när må få ersättning för den kommande indragningen av den tekniska elementarskolan. Från Norrköpings stad komma antagligen ej så många elever att tillföras skolan, men då de, som velat ägna sig åt väg- och vattenbyggnadsfacket, sedan lång tid tillbaka varit vana att vända sig till Norrköping, där undervisningen i dess byggnadsavdelning huvudsakligast varit inriktad på inom väg- och vattenbyggnadsfacket förekommande arbeten, torde förläggningen av denna fackskola hit till staden vara motiverad. Att denna fackskola bör inrättas så fort som möjligt

torde framgå därav, att såväl statens affärsdrivande verk som andra institutioner såsom byggnads- och stadsingenjörskontor och enskilda ingenjörfirmor inom facket äro i stort behov av just sådan arbetskraft, som den nya fackskolan skall utbilda.

Stadsfull-
mäktige.

Stadsfullmäktige i Norrköping förehade frågan till behandling å sammanträde den 19 juni 1919. Bortsett från den ifrågasatta omorganisationen av den tekniska elementarskolan till ett tekniskt gymnasium, vilken omorganisation vann enhällig anslutning av stadsfullmäktige, avgåvos 30 röster för att i staden måtte förläggas i främsta rummet en fackskola för ylleindustri men även en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst, under det att 24 fullmäktige yrkade på att staden måtte erhålla enbart en ylleindustrifackskola. I en samma dag dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse anföra fullmäktige i berörda ämne följande:

Vad angår den blivande fackskolan för väg- och vattenbyggnadskonst föreligger visserligen icke något direkt ortsintresse såsom motiv för dess förläggning hit till staden, då ju denna skola är avsedd att bli en centralskola för landet i dess helhet, men stadsfullmäktige vilja dock i likhet med styrelsen för tekniska elementarskolan förorda Norrköping såsom förläggningssort för nämnda fackskola.

Av långt större betydelse för Norrköping är emellertid frågan om förläggningen av en fackskola för ylleindustrien. — Ensamt det faktum, att Norrköping är Sveriges utan jämförelse mest betydande ylleproducerande samhälle, torde vara skäl nog att låta valet falla på Norrköping såsom naturlig förläggningssort för en fullständig fackskola för ylleindustrien. — Såväl i England som Tyskland har man inrättat de moderna textilskolorna för var sin huvudgren, med varje skola förlagd till den trakt eller stad, där den ifrågavarande industrien är livligast representerad. Härtill kommer den omständigheten att Norrköping sedan år 1884 äger en textilteknisk läroanstalt, John Lennings vävskola, vilken med sina fonder och resurser i övrigt kunde på bästa sätt utnyttjas i samhällets och industriens tjänst såsom underlag för en fackskola i ylleindustrien.

Fullmäktige åberopa i detta sammanhang en av Norrköpings fabriksförening till chefen för ekleklesiastikdepartementet ingiven, den 2 april 1919 dagtecknad skrivelse, däri det, bland annat, heter:

Klokt och framsynt synes det vara, om man redan från början inriktar sig på det teoretiskt riktigaste, nämligen att omedelbart inrätta tvenne textilskolor, en för bomull i Borås och en för ylle i Norrköping, helst ett dylikt arrangement i praktiken i hög grad underlättas därigenom att de båda befintliga vävskolorna i riket därvid samtidigt kunna tagas i anspråk för att erhålla envar sin av förhållandena påkallade omdaning och utveckling.

Nyssnämnda förening har vidare i en skrivelse, avlåten till en delegation för utredning av ärendet angående omändring av tekniska

elementarskolan i Norrköping, framhållit vikten av att en fackskola för ylleindustri bleve förlagd till Norrköping och att en sådan lämpligen torde kunna komma till stånd genom en utveckling av John Lennings vävskola.

Aven styrelsen för berörda vävskola har haft tillfälle att framlägga sina synpunkter på frågan om den blivande fackskolans organisation. Styrelsen har utvecklat sin mening i två särskilda skriftliga framställningar, en av den 14 april 1919 till stadsfullmäktige i Norrköping och en av den 20 maj 1920 till skolöverstyrelsen. Vävskolans styrelse är givetvis av den åsikten, att den föreslagna fackskolan bör få karaktären av en textilfackskola, lämpligen utvecklad på grundval av den Lenningska vävskolan. Jag vill här i korthet referera styrelsens inlägg, av vilka särskilt det senare är rätt vidlyftigt.

Styrelsen för
Lenningska
vävskolan.

Vad staden behöver, är en textil fackskola. Skulle nu en sådan, på sätt kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande föreslagit och departementssakkunniga tillstyrkt, upprättas i Borås i stället för i Norrköping, bleve den Lenningska vävskolans existens satt på spel, emedan skolan då löpte fara att bliva utan lärjungar. Denna skola hade dock gjort väl så stor insats i den textila undervisningen som Borås vävskola. Fördelaktigast såväl för industrien som för de studerande vore om den textila utbildningen från början delades på två skolor: en för ylleindustri i Norrköping och en för bomullsindustri i Borås. Dylika skolor för de särskilda specialgrenarna av textilindustrin funne man både i Tyskland och England, varpå olika exempel anföras. Vad vore då naturligare, än att en fullständig fackskola för ylleindustri förlades till Norrköping, Sveriges utan jämförelse mest betydande ylleproducerande samhälle? Sannolikt vore att en yllefackskola, i vilken John Lennings vävskola på lämpligt sätt kunde ingå, bleve billigare för staden, och säkert vore, att en sådan skola skulle bringa Norrköpings industri större fördelar än en väg- och vattenbyggnadsskola.

I fråga om behovet av textiltekniskt fackutbildad personal kommer styrelsen efter åtskilliga kalkyler till det resultatet, att för en nöjaktig rekrytering av landets industriella företag inom textilbranschen skulle behöva årligen utexamineras 36 personer.

Berörda antal anses, med den individuella undervisning, som för här ifrågasvarande utbildning kräves, vara för stort för *ett* läroverk, om ej avdelningsundervisning kommer till användning.

Med siffror, hämtade från år 1912, uppvisas proportionen mellan Norrköpings och Borås' arbetarantal i de båda textila huvudindustrierna, yllefabrikation och bomullsfabrikation. Enligt dessa skulle Norrköpings yllearbetare vara mer än dubbelt så många till antal som Borås', medan antalet bomullsarbetare i Borås endast obetydligt överskjuter det i Norrköping.

Den omständigheten att textilindustrin å landsbygden omkring Borås är av

större omfattning än motsvarande industri å Norrköpings landsbygd anser styrelsen icke hava någon betydelse för textilskolans förläggningssort. Ty så snart en lärjunge icke har sitt hem i samma stad som skolan utan måste bekosta logi och uppehälle på annan ort, är det av ringa betydelse, om skolan ligger något längre bort från hemmet.

Med avseende å den ekonomiska sidan av saken gör styrelsen gällande, att kostnadsökningen icke skulle bli särdeles stor, om i stället för en textilfackskola det inrättades två sådana. Styrelsen lämnar vidare en redogörelse för sin uppfattning rörande undervisningskurserna och den omfattning, dessa borde äga i en blivande textilfackskola, samt påpekar till slut, att många viktiga befattningar inom svenska textilfabriker innehavas av utlänningar, och att, om hos oss textilskolorna gjordes lika fullständiga som de utländska och inrättades för de båda här i landet viktigaste textila grenarna, dessa befattningar borde med större fördel kunna överlämnas åt landets egna söner och skolorna tillföras flera lärjungar.

Polytekniska
föreningen i
Norrköping.

Bland dem, som uttalat sig i den föreliggande frågan, är jämväl polytekniska föreningen i Norrköping, vilken förordar, att till staden förläggas en fackskola för textilindustri, särskilt inriktad på ylltillverkning. Någon fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst anser föreningen icke böra inrättas i Norrköping.

Länsstyrelsen.

Magistraten i Norrköping och länsstyrelsen ansluta sig till stadsfullmäktiges mening, att i främsta rummet en fackskola för textilindustri bör bli förlagd till staden. Länsstyrelsen yttrar sig härom sålunda:

Likaledes synes det Kungl. Maj:ts befallningshavande, som om de av stadsfullmäktige och styrelsen för John Lennings vävskola anförda skäl för sistnämnda skolas utvecklande till en fullständig fackskola för den i Norrköping synnerligen livaktiga ylleindustrien vore värda allt beaktande; och tillåter sig Kungl. Maj:ts befallningshavande för den skull på det varmaste förorda framställningen i dessa delar.

Vidkommande förslaget om inrättande av en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst läser väl behovet av en sådan skolas förläggande till Norrköping ej kunna anses styrkt i liknande grad som beträffande de ovan omnämnda skolorna, men skulle Kungl. Maj:t på grund av vad de sakkunniga anført anse lämpligt, att jämväl en sådan skola förläggas till Norrköping, har Kungl. Maj:ts befallningshavande givetvis intet att däremot erinra.

Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen är, såsom nämnt, av den meningen, att en väg- och vattenbyggnadsfackskola bör inrättas i Norrköping. Överstyrelsen anför härom i sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1920:

Vad beträffar frågan om att med det tekniska gymnasiet skulle kombineras

vissa tekniska fackskolor anser överstyrelsen, att, ehuru det icke kan sägas, att ortsintresset visat sig särdeles starkt för den av tekniska kommittén föreslagna fackskolan för väg- och vattenbyggnad, denna dock bör komma till stånd. Det torde nämligen icke kunna bortses ifrån, att just de områden av teknisk verksamhet, som inbegripas under uttrycket väg- och vattenbyggnad, hava synnerligt stort behov av arbetsledare och andra tekniska arbetskrafter, för vilka en dylik fackskola skulle meddela en lämplig utbildning. Utom vid järnvägar, kanal- och hamnbyggnader samt städernas gatu- och vattenledningsväsen förefinnes sådant behov vid det växande antalet vattenkraftsanläggningar samt för den trängande utvecklingen av landets vägväsen. I fråga om vägväsendets utveckling vill överstyrelsen erinra om förslaget till ny väglag och att, även om detta skulle komma att omarbetas, byggandet av automobilvägar och andra förbättringar givetvis komma att kräva ett betydande antal personer med vägteknisk fackbildning. Detta allt gör behovet av en för ifrågavarande områden lämpad teknisk utbildning än mera påtaglig. Det synes nämligen uppenbart, att det icke kan vara nödvändigt, att all den tekniska personal, som på nämnda områden erfordras, skall hava utgått från teknisk högskola, liksom det torde vara klart, att en utbildning enbart genom praktiskt arbete eller med stöd av de lägre tekniska läroanstalter, som nu finnas, icke kan vara tillfredsställande. En teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnad skulle otvivelaktigt kunna medföra såväl en välgörande avlastning av tekniska högskolan och därmed förenade besparingar som ett bättre tillgodoseende av de ifrågavarande verksamhetsområdenas behov av teknisk personal. Överstyrelsen vill sålunda livligt tillstyrka, att en dylik fackskola nu kommer till stånd, och då åtskilliga skäl tala för skolans förläggning till Norrköping, finner överstyrelsen ingen anledning att föreslå skolans förläggning till annan ort. Väl kunde åtskilligt tala för väg- och vattenbyggnadsfackskolans förläggning till Stockholm, men då det icke är närmare utrett, om och när en dylik förläggning skulle kunna ske, samt de tekniska läroanstalter, som planeras i Stockholm, torde bliva tillräckligt omfattande för att tillgodose huvudstadens behov och medgiva en lämplig organisation med hänsyn till valet av lärarkrafter, men ett tekniskt gymnasium i Norrköping väl kan behöva det stöd, en teknisk fackskola i sistberörda avseende kan lämna, så anser överstyrelsen, att tanken på väg- och vattenbyggnadsfackskolans förläggning till Stockholm bör lämnas utan avseende.

Med avseende å förslaget om en textilfackskola i Norrköping yttrar överstyrelsen:

I fråga om fackskolan för textilindustri anser överstyrelsen uppenbart, att behov av dylik skola föreligger, men att det otvivelaktigt skulle varit bäst ur såväl statsekonomisk som pedagogisk synpunkt, om skolan hade varit ordnas så, att den täckte hela behovet, alltså omfattande såväl ylle- som bomulls- och linneindustrierna med allt vad därtill hör. Emellertid kan det icke förnekas att, såsom förhållandena nu äro gestaltade, det skulle vara en orättvisa mot vilket som helst av de båda textilindustricentra, Norrköping och Borås, om det enas eller andras krav på textilfackskola därigenom skulle eftersättas. Då det på båda ställena redan finnes ganska väl utrustade vävskolor, skulle en centralisering även

vålla betydliga svårigheter och ekonomisk förlust för den av skolorna, som måste nedläggas. I betraktande härav skulle överstyrelsen möjligen kunna ansluta sig till den tanken, att tekniska fackskolor för textilindustri borde inrättas såväl i Norrköping som i Borås med den fördelning av arbetsuppgifterna, som kunde befinnas lämplig. I sådant avseende synas goda skäl tala för att, såsom från Norrköpingshålllet föreslagits, inrätta skolan i Norrköping för ylleindustri och skolan i Borås för bomulls- och linneindustrierna, ehuru eventuellt även någon annan uppdelning kunde tänkas, exempelvis så, att den kemiska delen förlades till den ena skolan och den mekaniska delen till den andra. Emellertid finner överstyrelsen frågan icke vara från skolstyrelsernas i Norrköping sida tillräckligt utredd för att ett beslut i ena eller andra riktningen nu skulle kunna fattas. Särskilt torde böra tydligare angivas, huru det av styrelsen för den Lenningska vävskolan omnämnda »önskemålet, att denna inrättning med dessa fonder och resurser på bästa sätt så utnyttjas i samhällets och industriens tjänst», att, såsom även uttalas, »John Lennings vävskola må läggas till underlag för en fackskola för ylleindustrien i Norrköping», skulle kunna realiserats. En dylik anordning torde i främsta rummet förutsätta någon överenskommelse mellan Norrköpings stad och den Lenningska vävskolans nuvarande ägare, men någon sådan överenskommelse föreligger icke. Vidare anser överstyrelsen, att den av Lenningska vävskolans styrelse förebragta utredningen angående textilindustriens personalbehov ej är tillräckligt övertygande för att därpå skulle kunna byggas någon förvissning om att skolan efter omläggning till teknisk fackskola skulle bli tillräckligt besökt, särskilt som skolans elevantal trots nuvarande relativt låga inträdesfordringar och korta studietid under de senare åren varit jämförelsevis litet och ej heller vävskolan i Borås haft något överflöd på inträdessökande. Rådligast synes därför vara, att Lenningska vävskolan, som för år 1920 tilldelats ett statsunderstöd av femtusen kronor och, ifall anledning därtill förekommer, även framdeles torde kunna erhålla liknande bidrag, får bestå såsom enskild skola, tills den utvecklats så, att på densamma den önskade fackskolan med större tillförsikt skall kunna byggas.

Således finner överstyrelsen, att förslaget om inrättandet i Norrköping av en teknisk fackskola för ylleindustri är väl värt att beaktas, men att det icke nu kan upptagas i överstyrelsens framställning. Överstyrelsen får alltså för närvarande inskränka sig till att, i överensstämmelse med vad styrelsen för tekniska elementarskolan i Norrköping ansett lämpligt, föreslå, att skolan omorganiseras till tekniskt gymnasium och att i samband med detta inrättas en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnad.

Såsom jag nämnde, då jag den 7 januari 1921 för Kungl. Maj:tt anmälde förevarande ärende, fann nun företrädare i ämbetet skäl föreligga att från överstyrelsen införskaffa utredning rörande behovet av erforderliga anslag, därest den tilltänkta omorganisationen tills vidare inskränktes att omfatta elementarskolans förändring till allenast ett tekniskt gymnasium. Med den begärda ytterligare utredningen har överstyrelsen inkommit genom skrivelse den 17 november 1920, därvid överstyrelsen överlämnat dels utdrag av stadsfullmäktiges i

Norrköping protokoll för den 14 oktober 1920, dels ock förnyat yttrande i ämnet av tekniska elementarskolans styrelse.

Det visar sig, att stadsfullmäktige, då de änyo hörts i ämnet, intagit en välvilligare hållning än tidigare gentemot tanken att i Norrköping inrätta en väg- och vattenbyggnadsfackskola. De hava nämligen nyssnämnda dag utan meningsskiljaktighet beslutit att å stadens vägnar åtaga sig *dels* att, i överensstämmelse med av riksdagen såsom villkor för inrättande av tekniskt gymnasium eller teknisk fackskola bestämda grunder, för det tekniska gymnasium och en därmed förenad teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnad, som skulle komma att ersätta den nuvarande tekniska elementarskolan i Norrköping, förslagsvis från den 1 juli 1922 tillhandahålla erforderliga undervisningslokaler med inredning och möblering samt fri bostad åt rektor eller ersättning därför och *dels* att, i fall läroanstalten så utvecklades, att skolöverstyrelsen funne anledning förordna lektor att biträda rektor vid ledningen och övervakandet av undervisningen, tillhandahålla fri bostad åt sådan lektor eller ersättning därför.

Åtagande av stadsfullmäktige i frågan om lokaler m. m.

Enligt protokollsutdraget åtecknat vederbörligt bevis har omförmälda stadsfullmäktigbeslut vunnit laga kraft.

Skolans styrelse anför i sitt förnyade yttrande i ämnet, bland annat, följande:

Skolstyrelsen.

Därest den föreslagna fackskolan för väg- och vattenbyggnad tillsvidare skulle få anstå, vore därmed all annan utbildning inom väg- och vattenbyggnadsfacket än den, som meddelas vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut, avklippt för dem, som ej därstädes kunna vinna inträde, ty vid ingen annan av de lägre tekniska skolorna än den i Norrköping meddelas någon nämnvärd undervisning inom nämnda fack.

Flera privata skolor av Katrineholmstypen skulle då antagligen komma till stånd. Att så skulle ske, kan man tyvärr vara säker på, om den nuvarande skolan härstädes endast omändras till ett tekniskt gymnasium och ingen fackskola för väg- och vattenbyggnad samtidigt upprättas inom landet.

Skulle förläggandet av fackskolan till Norrköping, vilket dock förordats av alla de kommittéer, som hava haft hand om omorganisationsfrågan rörande den lägre tekniska undervisningen, ej vara tilltalande, måste enligt styrelsens mening fackskolan förläggas till annan plats och detta samtidigt, som härvarande tekniska skola förändras till enbart ett tekniskt gymnasium.

Att intresse för en fackskola för väg- och vattenbyggnad ej fattas i Norrköping, åtminstone hos de för stadens ekonomi ansvariga myndigheterna, framgår tydligt av stadsfullmäktiges beslut den 14 oktober 1920.

Då den byggnad, som den nuvarande tekniska elementarskolan är inrymd uti, måste med det snaraste ombyggas eller ock en ny byggnad uppföras för inrymmandet av denna eller de nya skolorna, vore det synnerligen önskvärt, om regering och riksdag ville inom den närmaste tiden besluta angående tekniska elementarskolans omorganisation, så att såväl styrelsen som stadsfullmäktige kunde börja ordna med lokalfrågan. Ett beslut att först hit förlägga ett tekniskt gymnasium och låta fackskolefrågan anstå till längre fram skulle, vad byggnadsfrågan beträffar, alldeles förrycka denna. Staden kunde nämligen ej bygga för såväl ett gymnasium som en fackskola, då den ju ej med bestämdhet visste, om den senare kommer att förläggas till Norrköping.

På grund av vad styrelsen anfört hemställer styrelsen, att tekniska elementarskolan i Norrköping måtte omorganiseras ej blott till ett tekniskt gymnasium utan samtidigt till en därmed förenad fackskola för väg- och vattenbyggnad, och att denna omorganisationsfråga i sin helhet måtte föreläggas 1921 års riksdag.

Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen yttrar i sin skrivelse den 17 november 1920 rörande det ifrågasatta uppskovet med fackskolans inrättande följande:

Överstyrelsen delar styrelsens uppfattning, att stadsfullmäktiges åtagande av den 14 oktober 1920 är värt särskilt beaktande, så mycket mera som ifrågavarande fackskola icke torde kunna anses medföra någon särskild fördel för Norrköpings stad och det nog kan vara tvivelaktigt, om till exempel Stockholm eller någon annan stad skulle vilja åtaga sig motsvarande förpliktelse, därest fråga skulle uppstå om fackskolans förläggning till dess område. I berörda avseende vill överstyrelsen erinra om vad departementssakkunniga uttalat i sitt betänkande den 3 oktober 1917 angående lokaler för vissa omorganiserade delar av tekniska skolan i Stockholm (sid. 153) samt att Stockholms stad såsom villkor för liknande åtagande i fråga om maskinyrkes- och byggnadsyrkesskolornas omorganisation till motsvarande tekniska fackskolor fordrat en övergångstid av femton år.

I likhet med styrelsen anser överstyrelsen, att det skulle vara mycket beklagligt, om den vid läroverket hittills bedrivna undervisningen i väg- och vattenbyggnad genom omorganisationen nu skulle komma att upphöra, då den i stället borde vidare utvecklas.

Enär synnerligen starka skäl tala för att tekniska elementarskolan i Norrköping omorganiseras till tekniskt gymnasium, och det även torde få anses klart, att en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnad är av behovet påkallad, samt att den lämpligen bör kombineras med nyssnämnda gymnasium, så torde det icke vara skäl att uppskjuta fackskolans inrättande. Uppskovet synes nämligen icke böra få räcka mer än ett fåtal år, varför de under tiden besparade utgifterna för statsverket icke kunna bliva så betydande, att fördelen av skolans snara inrättande därför borde tillspillo givas, särskilt som det framdeles skulle kunna möta större svårigheter att få skolan till stånd, nämligen ifall Norrköpings stad då icke skulle finna lämpligt vidbliva sitt nu gjorda åtagande.

På grund av det anförda förordar överstyrelsen på det livligaste bifall till sin den 31 augusti 1920 i ärendet gjorda hemställan.

Intresset för att en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst med det snaraste måtte komma till stånd har jämväl på annat sätt, än nu sagts, tagit sig uttryck. Så har svenska vägföreningen i Stockholm i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 30 november 1920 anhållit, att erforderliga åtgärder måtte vidtagas för att en teknisk fackskola med uppgift att meddela sådan undervisning, som kan bliva till gagn för det svenska vägväsendets utveckling, snarast möjligt måtte bliva inrättad. Föreningen anför:

Svenska vägföreningen.

Svenska vägföreningen, vilkens uppgift är att verka för vägväsendets förbättring, har under en följd av år genom föredrag, möten och talrika kurser i praktiskt vägarbete sökt höja insikten om betydelsen av goda vägar samt konsten att bygga och underhålla sådana. Dessutom har föreningen genom anordnandet varje år av en 5 veckors kurs i vägteknik för utbildandet av vägmästare sökt i någon mån fylla behovet av dugligt underbefäl för vägarbeten. Ehuru härigenom en stor mängd personer erhållit en viss utbildning beträffande utförandet av olika slag av vägarbeten, är det tydligt, att åtgärder av förenämnda art ingalunda äro tillräckliga för att tillgodose det behov av vägteknisk fackkunskap, som erfordras för planerandet och ledningen av vägarbeten i förekommande omfattning. Visserligen har staten sörjt för tillgodoseandet av den högre utbildningen inom vägtekniken genom att vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut inrättats fackavdelningar för väg- och vattenbyggnadskonst, men däremot har så vitt vägföreningen har sig bekant, icke tillfredsställande sörjts för utbildandet av den stora mängd tekniska biträden och underbefäl, som behövas inom vägväsendet. Bristen på dylik personal, starkt känbar redan nu, kommer att bliva allt mera framträdande, därest vägväsendet skall tillbörligen utvecklas att motsvara förhållandenas krav.

Såsom en dylik välbehövlig åtgärd vill vägföreningen särskilt framhålla inrättandet av en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnad. Da det givetvis tager en tid av flera år, innan personer, som utbildas i en dylik skola, förvärvat den erfarenhet och mognad, som erfordras för att de skola kunna tjänstgöra som arbetsledare eller eljest handhava arbeten på det vägtekniska området, synes det angeläget, att denna skola kommer till stånd snarast möjligt.

Samma uppfattning, att behovet av en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst är trängande, har svenska betongföreningen i Stockholm, vilken i en den 22 december 1920 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse framhållit de önskemål med avseende å en sådan skola, till vilka särskilt utbildningen av betongtekniker ger anledning. Föreningen yttrar bland annat:

Svenska betongföreningen.

Som ett led i sin verksamhet att såväl teoretiskt som praktiskt föra betongbyggnadstekniken framåt har föreningen genom anordnandet av föredrag och särskilda kurser sökt åt verkstämmare och förmän meddela sådana fackkunskaper, som äro nödvändiga för det närmaste planerandet och ledandet av på en arbetsplats

förekommande arbeten. Det har emellertid visat sig, att dessa kurser ej varit tillräckliga för att tillgodose det stora behovet av dylik personal, och bristen på dugliga ritare, verkmästare och förmän inom betongfacket gör sig alltmer gällande. Så vitt svenska betongföreningen har sig bekant, har staten icke sört för tillgodoseendet av nämnda behov av lägre teknisk undervisning.

Bristen på dylik personal, som, vilket redan framhållits, redan nu är mycket starkt kännbar, kommer otvivelaktigt att göra sig än mer gällande, i den mån den under de sista åren stagnerade byggnadsindustrien åter kommer in i normala förhållanden.

Föreningen hemställer till slut, det täcktes Kungl. Maj:ts vidtagna erforderliga åtgärder för att en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst med eventuell differentiering för särskild utbildning av betongtekniker snarast möjligt måtte komma till stånd.

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrel-
sen.

Slutligen har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i en den 25 januari 1921 dagtecknad, till Kungl. Maj:ts ställd skrivelse hemställt om vidtagande av åtgärder för inrättande snarast möjligt av en teknisk fackskola för utbildning av yrkesmän inom väg- och vattenbyggnadsfacken.

Organisation
av det tek-
niska läro-
verket i Norr-
köping m. m.

Hur undervisningen i en läroanstalt, bestående av ett tekniskt gymnasium och en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst, skulle kunna ordnas såväl under övergångstiden, medan de i tekniska elementarskolan intagna eleverna erhålla fortsatt undervisning, som framdeles, då omorganisationen blivit fullt genomförd, framgår av handlingarna i ärendet bilagda, utav tekniska elementarskolans styrelse uppgjorda förslag till timplaner och fördelning av undervisningen på behövliga lärarkrafter, till vilka jag ber att få hänvisa. Mot dessa förslag säger sig skolöverstyrelsen i stort sätt intet hava att anmärka. Dock erinrar överstyrelsen, att enligt gällande stadga närmare bestämmelser angående undervisningen, timplan och kursfördelning skola angivas i särskilda undervisningsplaner, samt att även undervisningsämnenas fördelning på de olika lärarna bör lämnas öppen för att kunna anpassas efter förhållandena så lämpligt som möjligt.

Enligt skolstyrelsens förslag skulle vid det tekniska läroverket i Norrköping, sedan omorganisationen slutförts, vara anställda åtta ordinarie lärare, rektor inbegripen. Alternativt räknar dock styrelsen med att i stället för ett av de föreslagna lektoraten, det i handels teknik m. m., extra lärarkrafter skulle anställas.

Skolöverstyrelsen anser, att antalet ordinarie lärare vid läroverket i färdigt skick bör åtminstone till en början begränsas till sju.

Överstyrelsen framhåller, att det ej kan tagas för givet att klasserna alltid bliva så stora, att en uppdelning i olika laborationsgrupper blir nödvändig. Med hänsyn härtill anser sig överstyrelsen böra utgå ifrån ett något mindre antal veckotimmar än styrelsen angivit och i stället föreslå, att, i händelse timantalet måste ökas, medel till täckande av den kostnadsökning, som härigenom kan uppkomma, liksom av övriga tillfälliga behov må kunna beviljas av anslag på extra stat.

Likaledes torde, enligt överstyrelsens mening, behovet av betjäning, som tidigare ansetts vid några av de tekniska läroverken kräva tre personer, tillsvidare kunna inskränkas till endast två.

Under iakttagande härav och med tillämpning av i övrigt samma normer, som gälla för andra motsvarande tekniska läroverk, beräknar överstyrelsen de ordinarie utgifterna för tekniska gymnasiet och tekniska fackskolan för väg- och vattenbyggnad i Norrköping i följande skick på sätt framgår av följande förslag till stat:

Utgiftstitlar.	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	Anmärkningar.
1 rektor (förutom av kommunen bekostad bostad eller ersättning därför)	5,000 —	2,500 —	7,500 —	
1 lektor	3,900 —	1,900 —	5,800 —) Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
5 lektorer	19,500 —	9,500 —	29,000 —	
1 vaktmästare	900 —	550 —	1,450 —	
1 laboratorievaktmästare . . .	1,100 —	650 —	1,750 —	
Extra lärare (52 veckotimmar)			9,100 —	
Övningar i lantmåteri			400 —	
Föredrag om arbetarskydd och hygien			400 —	
Bokförings- och skrivbiträde åt rektor			750 —	
Skolläkare			500 —	
Bibliotekarie			400 —	
Böcker, samlingar och undervisningsmateriell			3,000 —	
Materialier m. m. till laborationer			4,000 —	
Trycksaker, annonser, skrivmateriell m. m.			1,800 —	
Uppvärmning, belysning m. m., andel i kostnaden . . .			7,000 —	
Summa kronor			72,850 —	

Ann. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt vaktmästare, skall av lönen avstås för bostad och bränsle 150 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest ifrågavarande befattningshavare åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmån är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmån av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw-timmar; åtnjutes lyse, skall befattningshavaren själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skall ifråga om förmån av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse bestämmelsen i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Svensk författningssamling 1918 nr 836).

Beträffande tiden för omorganisationens genomförande har skolans styrelse, givetvis under förutsättning att frågan skulle komma före vid 1920 års riksdag, hemställt att omorganisationen måtte börjas om möjligt vid ingången av höstterminen år 1920. Även skolöverstyrelsen hyser den uppfattningen, att omorganisationen bör ske snarast möjligt, men finner dock att, om frågan upptages till behandling vid 1921 års riksdag, omorganisationen med hänsyn till de förberedelser, som tarvas, icke bör träda i tillämpning förr än den 1 juli 1922.

I fråga om kostnaden under övergångstiden behövas, enligt överstyrelsens mening, för år 1922 endast två av de föreslagna tre nya lektorstjänsterna. För dessa beräknar överstyrelsen avlöning från den 1 juli sagda år. Dessutom anser överstyrelsen en laboratorievaktmästare böra anställas från den 1 oktober samma år. Enligt nu gällande bestämmelser upptar överstyrelsen avlöningen åt nämnda personal till $\frac{2 \cdot 5,800}{2} + \frac{1,750}{4} = 6,237$ kronor 50 öre. För ökade utgifter i övrigt, extra annonsering, uppvärmning och belysning beräknar överstyrelsen förslagsvis till avrundning 2,762 kronor 50 öre. Den totala kostnadsökningen utöver förut till tekniska elementarskolan beräknade anslag skulle sålunda enligt överstyrelsens förslag uppgå till i runt tal 9,000 kronor, med vilket belopp det ordinarie reservationsanslaget till de tekniska läroverken för år 1922 alltså skulle behöva ökas.

För år 1923 skulle tillkomma ytterligare en lektorstjänst från den 1 juli samt någon ytterligare ökning i kostnaden för laborationsövningar, men då samtidigt kostnaderna för verkstadsarbete komma att minska, anser överstyrelsen att i sist berörda kostnader en ungefärlig utjämning är att förvänta.

Under år 1924 skulle omorganisationen bliva slutförd och där-
efter den nya staten komma i tillämpning.

För nyanskaffning av apparater, maskiner och annan undervisningsmaterie-
ll för ett tekniskt gymnasium och en teknisk väg- och vattenbyggnadsfackskola
av föreslagen beskaffenhet beräknar överstyrelsen ett särskilt anslag, som,
ehuru kostnaderna icke nu kunna exakt uppskattas, med hänsyn till vad
för motsvarande ändamål förut beviljats till de tekniska läroverken i Örebro,
Malmö och Härnösand samt väg- och vattenbyggnadsfackskolans särskilda
behov, överstyrelsen anser icke böra sättas lägre än till 60,000 kronor,
att fördelas på två år med 30,000 kronor för vardera året. Angående
anslagets användning anser överstyrelsen böra föreskrivas, att förslag
till mera betydande nyanskaffning skall vara av överstyrelsen godkänt,
innan anskaffningen får ske.

Slutligen har jag att redogöra för resultatet av den genom min
företrädare i statsrådsämbetet föranstaltade utredning om behovet
av erforderliga anslag, därest omorganisationen av tekniska elemen-
tarskolan i Norrköping inskränktes till att avse allenast denna skolas
ombildning till ett tekniskt gymnasium.

Skolöverstyrelsen anför härom följande:

En omorganisation av tekniska elementarskolan i Norrköping till enbart
tekniskt gymnasium skulle innebära huvudsakligen den förändringen, att den
hittillsvarande uppdelningen av lärjungarna i tre linjer med olika studieriktningar
komme att upphöra samt att inträdesfordringarna och undervisningsplanen
bleve i vissa avseende olika de nuvarande. Genom linjeindelningens
upphörande skulle anslagsbehovet i någon mån minskas, men med hänsyn
till de förbättringar, som i varje fall synas nödvändiga, skulle kostnaderna
dock bliva något högre än förut. Särskilt måste skolans undervisningsmaterie-
ll, vilken för närvarande är mycket föråldrad och farvlig, ansenligt
förbättras och utökas särskilt för undervisningen i fysik. Även är ett
maskintekniskt laboratorium med tillhörande anordningar synnerligen
behövt. När det torde bliva nödigt att vid laborationsövningarna
uppdela klasserna i två eller flera grupper, som laborera på olika
tider, kommer antalet undervisningstimmar att bliva större än eljest
skulle bliva fallet. Om ökningen här liksom vid andra liknande skolor
uppskattas förslagsvis till 10 veckotimmar, skulle hela antalet
veckotimmar bliva $3 \cdot 37 + 10 + 3 = 124$. Det antal ordinarie
lärare, som för närvarande finnes vid tekniska elementarskolan,
nämligen 4, inbegripet rektor, synes vara lämpligt även efter
omorganisationen till tekniskt gymnasium. Dessa fyra ordinarie
lärare kunna lämpligen övertaga omkring 84 veckotimmar. Det
återstår sålunda omkring 40 veckotimmar att bestridas av
extra lärare.

Anslagsbehov i händelse den tekniska elementarskolan ombildas endast till tekniskt gymnasium.

På grund härav och med stöd av erfarenheten från nuvarande tekniska elementarskolan samt andra liknande skolor, vilkas omorganisation redan påbörjats, beräknar överstyrelsen de årliga kostnaderna för ett tekniskt gymnasium i Norrköping i färdigt skick sålunda:

1 rektor	5,000 + 2,500 =	7,500 kronor
1 lektor	3,900 + 1,900 =	5,800 »
2 lektorer		11,600 »
1 vaktmästare	900 + 550 =	1,450 »
1 laboratorievaktmästare	1,100 + 650 =	1,750 »
Extra lärare	40 · 175 =	7,000 »
Övningar i lantmåteri		200 »
Föredrag om arbetarskydd och hygien		400 »
Bokförings- och skrivbiträde åt rektor		600 »
Skolläkare		300 »
Bibliotekarie		300 »
Böcker, samlingar och undervisningsmateriell		2,500 »
Materialier m. m. till laborationer		3,000 »
Trycksaker, annonser, skrivmaterialier m. m.		1,600 »
Uppvärmning, belysning m. m., andel i kostnaden		6,000 »

Summa 50,000 kronor

Till förstärkning av det ordinarie anslaget bör enligt överstyrelsen på extra stat beräknas ett något högre belopp än det, som förut upptagits till tekniska elementarskolan, förslagsvis 6,000 kronor att ingå i förslagsanslaget till förstärkning av reservationsanslaget till tekniska läroverk.

Till undervisningsmateriell och laboratorieutrustning beräknar överstyrelsen såsom erforderligt belopp minst 45,000 kronor att i form av reservationsanslag utgå, fördelat på de två första övergångsåren, med 20,000 kronor på första året och 25,000 kronor på andra året.

Beträffande övergångstiden finner överstyrelsen några särskilda beräkningar ej erforderliga, enär inga nya lärarkrafter skulle tillkomma och övrig ordinarie personal liksom även extra lärare komme att avlösa annan motsvarande personal, vadan i avseende härå liksom i övrigt avvikelserna icke skulle bliva större än att den nya staten skulle kunna tillämpas från början av år 1922, därest omorganisationen skulle påbörjas nämnda år.

ta ärende, är den, huruvida skäl föreligga att ombilda den tekniska elementarskolan i Norrköping till ett tekniskt gymnasium. Någon svårighet att i detta avseende träffa ett avgörande känner jag för min del icke. Såsom jag tidigare varit i tillfälle att för Kungl. Maj:t framhålla, är jag principiellt av den meningen, att de tekniska elementarskolorna böra, i de fall där ett stadgat behov av tekniskt-merkantil undervisning visas vara för handen, ersättas av den skoltyp, det tekniska gymnasiet, vilken erkänts såsom bättre skickad än den tekniska elementarskolan att meddela här ifrågavarande utbildning. Utvecklingen i denna riktning har ock fortskridit därhän, att för närvarande endast två av de förutvarande tekniska elementarskolorna, nämligen de i Borås och Norrköping, kvarstå i sin gamla form. Beträffande tekniska elementarskolan i Borås har jag redan framlagt ett av Kungl. Maj:t godkänt förslag till berörda skolas omändring till ett tekniskt gymnasium. Vad Norrköpingsskolan angår, lider det intet tvivel, att en läroanstalt med nyss angiven uppgift är behöfelig i nämnda stad. Då härtill kommer att på ortshåll och mellan de i ärendet hörda myndigheterna full enighet råder om önskvärdheten av tekniska elementarskolans i Norrköping omändring till ett tekniskt gymnasium, ansluter jag mig obetingat till det härom framställda förslaget.

Om nu berörda del av förevarande omorganisationsfråga synes ligga fullt klar, kan ärendet i övrigt i vissa avseenden giva anledning till någon tvekan. Närmast gäller denna tvekan det ursprungligen av 1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningens ordnande framförda förslaget om inrättande i Norrköping av en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst. Såsom jag förut nämnt hade de s. k. departementssakkunniga uttalat sin anslutning till detta förslag, under det man på ortshåll, bland annat från stadsfullmäktiges sida, ställt sig mindre sympatisk till det samma och i stället påyrkat, att till Norrköping måtte förläggas en fackskola för textilindustri. Den tekniska kommitténs förslag har nu av tekniska elementarskolans styrelse upptagits i den form, att styrelsen föreslagit den tekniska elementarskolans ombildning till ett tekniskt gymnasium och en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst. Sistberörda omorganisationsplan har av överstyrelsen i dess första utlåtande i ärendet kraftigt understötts. Där emot hava stadsfullmäktige i Norrköping, därvarande magistrat och

länsstyrelsen ävensom två av de sammanslutningar, som representera stadens industriella intressen, framhållit, att från stadens egen synpunkt det framförallt vore av vikt att få en fackskola för textilindustri dit förlagd. Till belysande av den ståndpunkt, stadsfullmäktige intagit till frågan, kan det här vara på sin plats att omnämna, att fullmäktige, då de första gången, den 19 juni 1919, behandlade frågan om åtagande från stadens sida att tillhandahålla den nya läroanstalten erforderliga undervisningslokaler, formulerade sitt beslut i ämnet sålunda, att de ej mindre anhöllo, att tekniska elementarskolan måtte omändras till ett tekniskt gymnasium och att i samband därmed till Norrköping måtte förläggas dels *i främsta rummet* en fackskola för ylleindustrien, dels ock en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst, än även förbundo sig att ställa nödiga lokaler till skolornas förfogande samt att dessutom lämna fri bostad eller bostadsersättning åt föreståndaren. Förutom nämnda myndigheter och korporationer har även den i Norrköping sedan många år verksamma och för åren 1920 och 1921 med statsmedel understödda John Lennings vävskola på ett energiskt sätt hävdad den meningen, att en fackskola för textilindustrien borde upprättas i Norrköping, därvid man särskilt framhållit det lämpliga i att textilfackskolan bragtes till stånd genom en utveckling av Lenningska vävskolan.

I detta läge befann sig ärendet, då det först inkom till ecklesiastikdepartementet. Det är under sådana förhållanden icke ägnat att förvåna, att tanken kom att riktas på en inskränkning av omorganisationen till att omfatta allenast inrättandet av ett tekniskt gymnasium. Emellertid synes det mig, som om den av överstyrelsen sedermera förebragta utredningen skulle hava gjort tydligt, att en dylik stympning av omorganisationsfrågan icke skulle vara lycklig. Tekniska elementarskolans styrelse har påpekat, att genom en sådan åtgärd varje möjlighet att erhålla en planmässig utbildning i väg- och vattenbyggnadsfacket annorstädes än vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut bleve stängd, emedan ingen annan av de lägre tekniska läroanstalterna än den i Norrköping lämnar någon nämnvärd undervisning inom berörda fack. Ett viktigt skäl mot att, på sätt nyss sagts, beskära omorganisationen förefaller mig ock vara, vad styrelsen anfört beträffande de svårigheter, som därvid skulle uppkomma med avseende å läroanstaltens nybyggnadsfråga.

Uppenbarligen kan någon nybyggnadsverksamhet icke påbörjas, förrän spörsmålet om det tekniska läroverkets i Norrköping organisation blivit på ett definitivt sätt löst. Och någon sådan definitiv lösning torde icke från något håll hava åsyftats genom en ombildning av tekniska elementarskolan till blott och bart ett tekniskt gymnasium.

Behovet i allmänhet av en väg- och vattenbyggnadsfackskola synes mig hava på ett övertygande sätt lagts i dagen såväl genom överstyrelsens båda av mig i det föregående återgivna uttalanden i ämnet som ock av de skrivelser, som i ärendet ingivits såväl från på detta fackområde representativa enskilda organisationer, svenska vägföreningen och svenska betongföreningen, som även från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Utvecklingen och förbättringen av vårt lands vägväsende och dess kommunikationsförhållanden överhuvudtaget torde få anses vara en angelägenhet av den allra största betydelse, och i detta avseende har givetvis en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst en viktig uppgift att fylla.

Stadsfullmäktige i Norrköping hava, då de ånyo hörts i ärendet, också visat ett erkännansvärt tillmötesgående mot planen på att i Norrköping inrätta en skola av sistnämnda slag, i det de enhälligt och utan förbehåll gjort ett fullt tillfredsställande åtagande beträffande lokaler m. m. för en blivande läroanstalt, omfattande tekniskt gymnasium och teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst. Härmed torde den omständighet, som i övervägande grad föranlett tvekan om det framlagda förslaget genomförbarhet, hava bortfallit.

Vid övervägande av vad sålunda i detta ärende förelupit har jag kommit till det resultatet, *att* mycket starka skäl tala för att, så snart möjligt är, genom inrättandet av en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst tillfälle beredes till ordnad utbildning på nämnda område av den art och omfattning, som motsvarar de tekniska fackskolornas ändamål, *samt att* för närvarande ingen mera lämplig förläggningsort för en dylik skola erbjudes än Norrköping. Den någon gång framkastade tanken på en väg- och vattenbyggnadsfackskola i Stockholm kunde måhända innebära åtskilliga fördelar, men dels förefinnes härutinnan icke någon utredning och dels föreligger ett förslag till ombildning av tekniska skolan därstädes, vilket, därest det genomföres, icke torde under den närmaste fram-

tiden lämna utrymme för förverkligandet av tanken på en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst i Stockholm.

Vad beträffar den ifrågasatta textilfackskolan kan, såsom jag varit i tillfälle att framhålla, då jag för Kungl. Maj:t anmälde ärendet rörande omorganisation av tekniska elementarskolan i Borås, något behov av en fullständig sådan skola för närvarande icke sägas föreligga. Såsom överstyrelsen påpekat torde vidare det från Norrköpingshåll framförda kravet på inrättande därstädes av en fackskola, avsedd för speciellt ylleindustrien — ett krav, som i och för sig synes naturligt — tarva närmare utredning rörande sättet, varpå en dylik läroanstalt lämpligast skulle kunna åvägbringas. Med hänsyn härtill finner jag denna fråga icke nu böra föranleda åtgärder från Kungl. Maj:ts sida. Jag anser mig emellertid böra framhålla att, enligt min mening, varken inrättandet av en fackskola för vävnadsindustri i Borås eller den omständigheten att jämte tekniska gymnasiet i Norrköping i första hand upprättas en fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst behöver utesluta, att, om efter verkställd prövning så skulle befinnas behövt och ändamålsenligt, Norrköping jämväl erhåller en fackskola av det slag, staden synes önska, inriktad särskilt på utbildning för verksamhet inom ylleindustrien.

Jag biträder alltså förslaget att tekniska elementarskolan i Norrköping ombildas till ett tekniskt gymnasium och en därmed förenad fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst.

Den av skolöverstyrelsen uppgjorda planen för omorganisationens genomförande och överstyrelsens beräkning av kostnaderna för läroverket i färdigt skick ävensom under övergångsåren synes mig böra godtagas. Omorganisationen bör alltså enligt min mening taga sin början den 1 juli 1922, från och med vilken tid två av de erforderliga tre nya lektorstjänsterna skulle inrättas. Från och med den 1 oktober samma år skulle dessutom vid läroanstalten anställas en laboratorievaktmästare. Avlöningen för berörda personal skulle enligt gällande bestämmelser för år 1922 belöpa sig till sammanlagt 6,237 kronor 50 öre. För ökade utgifter i övrigt (extra annonsering, uppvärmning m. m.) torde böra i enlighet med överstyrelsens förslag beräknas ett belopp av 2,762 kronor 50 öre att efter överstyrelsens hörande av Kungl. Maj:t fördelas på de särskilda posterna. Läroanstaltens stat, vilken för år 1921 slutar å ett belopp av 47,800

kronor, skulle i enlighet härmed för år 1922 upptaga en slutsumma av 56,800 kronor. Det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk skulle således för ifrågavarande läroanstalts vidkommande behöva ökas med 9,000 kronor. Jag erinrar, att statens fastställande ankommer på Kungl. Maj:t.

Vad angår det belopp, som av extra anslagsmedel skulle erfordras till förstärkande av läroanstaltens stat för år 1922, har jag den 7 januari 1921, vid framläggande av förslag om anvisande av anslag för år 1922 till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, för tekniska läroverket i Norrköping beräknat ett belopp av 6,000 kronor i enlighet med skolöverstyrelsens hemställan. Jag tillåter mig påminna om att detta förslag blev av Kungl. Maj:t godtaget.

Den tredje nya lektorsbefattningen torde böra, såsom skolöverstyrelsen förordat, tillsättas från och med den 1 juli 1923. Under år 1924 skulle omorganisationen fullbordas.

I likhet med överstyrelsen anser jag nödigt, att för anskaffande åt den nya läroanstalten av erforderlig uppsättning apparater, maskiner och annan undervisningsmateriell ett särskilt anslag beviljas. Liksom för tekniska läroverket i Borås har överstyrelsen beräknat detta till 60,000 kronor att utgå med 30,000 kronor under vartdera av två på varandra följande år. Jag är även härutinnan av samma mening som överstyrelsen och vill föreslå, att första hälften av anslaget eller 30,000 kronor av riksdagen begäres såsom reservationsanslag på extra stat för år 1922. Vid anslaget bör lämpligen, när detsamma i sinom tid av Kungl. Maj:t ställes till vederbörandes förfogande, fästas det villkor, att innan mera betydande inköp få äga rum, förslag härtill skall vara av skolöverstyrelsen godkänt.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels medgiva, att den tekniska elementarskolan i Norrköping må, på sätt av mig i det föregående närmare angivits, ombildas till ett tekniskt gymnasium och en teknisk fackskola för väg- och vattenbyggnadskonst;

dels för tekniska elementarskolan, tekniska gymnasiet och tekniska fackskolan för väg- och

vattenbyggnadskonst i nämnda stad beräkna för år 1922 ett belopp av 56,800 kronor att ingå i det *ordinarie* reservationsanslaget till tekniska läroverk;

dels ock till apparater, maskiner och annan undervisningsmateriell för ifrågavarande läroanstalt anvisa på *extra stat* för år 1922 ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Breitholtz.